

لهقلهق، سيمبۆلى دۆستانى ژينگه ي كوردوستان

رئىوارحه سەن

ئەندامى شارەوانى ستۆكھۆلم /

سە رۆكى دۆستانى ژينگه ي كوردستان

rebwarh@hotmail.com

له كۆبونووه ي نۆقه مبه رى 1995 ي كۆبونووه ي ئەندامانى كۆمه له ي ژينگه ي كوردوستان، برىار درا بۆ هەلبژاردنى سيمبۆلىك بۆ كۆمه له كه بۆ ئەو مەبه سته، چه ند رووه ك و بالنده يه ك هەلبژير درا كه ده نگ بۆ يه كىكيان بدرىت و ببىته سيمبۆل، له ناو هەمويانا له قلەق زۆربه ي ده نگه كانى برده وه و كرا به سيمبۆلى كۆمه له كه .

كورتە يه ك له سه ر له قلەق :

له قلەق ئەو بالنده بى زيانە يه، كه رۆژبه رۆژ له گەل شارستانى يه تى مرۆڤدا ژماره يان له كه مى ئەدات. جاران ئەم په له وه ره له سه ر مناره، دار ته لى ته له فۆن، هه وه به انى خانووه به رزه كان و دره خته كان هيلانه يان دروست ئەكرد و له سه ره تاي وه رزى به هاره وه تا پايىزىكى دره نگ ئەببيران. به لام ئىستا وا پىده چىت ئەم بالنده ده نووك و قاچ سوور و درىژه، ورده ورده نه مىنن و نه وه كانى

داهاتوو شتیك دهربارهی نهزانن و بی ئاگاشبن لهوهی کاتی خوئی ئەم بالندهیه له وهرزی خوئا میوانی کوردوستان بووبیت.

لهقلهق چهند جوړیکی جیاوازی ههیه، له پینج کیشوهرهکهی جیهاندا نزیکهی 18 جوړن. ههندیکیان پهڕ رهشن، ئەمانه له چیا بهرزهکان ئەژین و راوی گیانداری بچووک ئەکهن، دریژی لهشیان 75_ 150 سم دهبیت.

لهقلهق له خیزانی بالندهی (سیسۆنیدا) یه، که ئەمانیش لقی تریان لی دهبیتهوه، به پیوستی نازانم باسیان بکهه.

لهقلهقی کوردوستان، له جوړی لهقلهقی سپییه، دریژیان دهگاته زیاتر له یهک مهتر. لهقلهق بههاران له ولاته گهرمهکانی ئەفریقاوه بهرهو ناوچه فیتکهکان وهک کوردوستان و ئەوروپا کۆچ دهکهن.

گهپانهوهی لهقلهق، مژدهی سهههتای ئاو و ههواى خووش و پراڤهوهی سهههرا و سوڵهی زستان به خهلكی کوردوستان ئەبهخشیت، بهلام ئیستا لهبهه پۆخلبوونی ژینگه ژمارهیان چ له کوردوستان و چ له ئەوروپا بهرهو کهمبوون ئەپوات، تهنانهت له ولاتانی وهک سوید و سویسرائش بهرهو نهمان ئەچن.

له زۆربهی کۆمهلگاکانی جیهاندا، به گهپانهوهی ئەم پهلهوههه، جهژن و ئاههنگ دهگیڤدریت، وهک ئەلمانیا.

کۆمهلهی سروشتپاریزانی سوید، پرۆژهیهکیان له سکۆنه ههیه، بۆ هاندانی گهپانهوهی ئەم بالندهیه.

ئهوروپیهیهکان ئەم بالندهیهیان زۆر خووشدهوویت، ههپانه ههزاران میل دهپرن بۆ بینینی. له ئەوروپاش وهک لای خوومان هیلانهکانیان لهسهه شوینه بهرزهکانی وهک کلپساو خانووه بلندهکانن.

هیلانهی لهقلهق مالیکی کاتی و وهرزی نهبوو، بگره ههموو سالیک دههاتنهوه بۆ سهه ههمان هیلانه و چهند نهوهیهکیان تیدا دههینایه ژیانهوه، سال به سالیش ئەم هیلانانهیان گهورهتر و بهریتر دهکرد، تیرهی ههندیکیان دهگهیشته دوو مهتر و قوولاییشیان یهک مهتر، لهقلهق هیلانهکهی به جوړیک ئەتهنی که بهو بهرزاییهوه بهرگهی باو باران و گیژهلووکه و گهردهلوولی ئەگرت و نهدهکوته خوارهوه.

لهقلهق یهکیکه لهو بالنده دهگههانهی که له تهک مروڤدا ههست به ئارامی و ئاسوودهی ئەهات. ههندیک له هیلانهکانیان له ولاتانی ئەوروپادا دهگهپینهوه بۆ سهههکانی چوارده و پانزه، که سالانه بۆی دینهوه و لهسههه ههئنهئنهوه، له ولاتانی ئاسیا و کوردوستانیش هیلانهلهقلهقی زۆر دیرین ههیه، بهلام لهبهه کهم بایهخی میژوویمان بزهره. جارن خهلكی ئەوروپا پیمان وا بوو که بوونی هیلانه لهقلهق لهسههه مالهکانیان له ههورهبرووسکه دهیانپارهزیت و بهختی باش روویان تیدهکات.

بیرمه منالبووم له هیلانهکانیان نزیک دهبوینهوه، کهچی لهقلهقهکان سلیمان نهدهکردهوه. لای ئیوارانیش که دههاتنهوه بۆ سهه هیلانهکانیان ملیان بۆ دواوه دهچهماندهوه و تهقهتهقیان به دهنووکهکانیان ئەکرد و روویان ئەکرده ئاسمان، پیش نیشتهوهی لهقلهق لهسهه هیلانهکهی قاچی بۆ پیشهوه و بالهکانی بۆ دواوه ئەبرد، بۆ ئەوهی به ئارامی بنیشنهوه ههه وهک فرۆکه چۆن پیش

نيشتنه وه، باله كاني ناماده نهكات بو نهوهي گوژمي خيراييه كه ي كه مكات وه، نهوجا به ناوازيكي تاييه تي ته قه ته قيان به دنوو كه كانيان نه كرد وهك نهوهي نيشانه ي به خير هاتنه وه و خو شه ويستي بيټ، نه م ديارد هيه له هيلانه كانيانا روژي زياد له بيست جار دووباره نه بيته وه و بيچوو ه كانيشيان فيري نه م دنوو ك ليذانه نه بن و پيش باله فره نه وانيش به شداري نه كهن. دا يكه و باوكه ي له قله ق له شهوي سه رما و سوله دا بو گه رم كردنه وه ي هيلكه كانيان خو يان به يه كه وه نه نو سين.

نه وروپاييه كان په يوه ندي نيوان نيره و مييه ي له قله ق به رز نه رخين و به نيشانه ي خو شه ويستي پاك و نه ويئي بيگه ردي به رامبه ر يه كتر ليكي نه دهنه وه.

نهك بالنده يه ته نها له هيلانه كانيانا جووت نه بن، لي رده له گه ل بالنده كاني تر دا جياوازن كه نه وان له شويني جياوازا نه و كار ه نه كهن. له قله ق زور ناگاي به بيچوو ه كانيوه يه تي، جاريك هيلانه له قله قيك گر ده گريت، كه چي دا يكه له قله قكه هيلانه كه ي جينا هيليت و باله كاني بو بيچوو ه كاني نه كاته وه بو نه وه ي نه سووتين، تا خه لك فريا نه كه ون و نه يكوژيننه وه، له قله ق ي له شبه فرين په رده كاني ته واو ره شه بيټ و بيچوو ه كاني رزگار نهكات.

له كوردوستان منالان نه م گوژانيه يان بو له قله ق نهوت:
حاجي له قله ق مار هات ماري ژهنگ و ژار هات
كاكم به قه تار هات له يلي به گريان هات
يان نه يانوت:

حاجي له قله ق دوو پييه له سه رباني بووكييه
هه تيو نه كه ي ماچي كه ي پيريژن چاوي ليه

له قله ق به دنوو ك بو ق و مار و ميروو بو بيچوو ه كاني نه هينيت و له ناو هيلانه كه يا پارچه پارچه ي نهكات و نه يان داتي، بيچوو ه كانيش له كو تايي هاوين و سه رده تاي پاييزا باله فره نه بن و بو يه كه مجار دريژترين گه شت به ره و نه فريقا نه كهن و له وي هه موو يهك ده گرنه وه، ژياني له قله ق له وي جياوازه له و چند مانگه ي ميواني ناوه داني و مرو ف بوون. له زستانه هه وا ره كه ياندا هه رگيز جووت نابن و له سه ر گيانله به راني سه وزايي نه ژين و به پؤل و كومهل گووزه ران نه كهن.

له كو تايي مانگي فيبروه ردا روو له باكوور و هاوييه هه وا ره كان نه كه نه وه و بيچوو ه كانيش له كو ي به دنيا هاتبن روو له و شوينه نه كه نه وه.

جا كه وتمان ژياني نه م بالنده يه روو له نه مانه، با هو يه كاني نه وه به دي ارخه ين:
زياد بووني ژماره ي خانوو و كه م بوونه وه ي رووبه ري سه وزاييي و گو م و زه لكاو ه كان.
كه م بوونه وه ي نه و زينده وه رانه ي كه بو خو راي له قله ق ده سه نه دن.
له يه كدانيان له گه ل نه ستون و ته لي كاره باو ته له قون .
بو خلبووني ژينگه و شوينه وار.

لاوازي و كه م توانايي نه م بالنده يه بو زاو زي و زياد بوون.
به هيواي ناشنا بوونه وه ي نه م بالنده ئيسك سووكه به ولا تي كورد و دابين كردي ژينگه يه كي بي وه ي بو خو ي و بيچوو ه كاني.